

ТМИ доценти И.Очилов
ТМИ Магистранти О.Собиров

КИЧИК БИЗНЕС СУБЪЕКТЛАРИДА БУХГАЛТЕРИЯ ҲИСОБИНИ ХАЛҚАРО СТАНДАРТЛАР АСОСИДА ТАКОМИЛЛАШТИРИШ ИСТИҚБОЛЛАРИ

Аннотация: Мақолада Ўзбекистон Республикасида кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектларида бухгалтерия ҳисобини ислоҳ қилиш ҳамда бухгалтерия ҳисобини халқаро стандартлар асосида такомиллаштириш истиқболлари ёритиб берилган.

Аннотация. В статье изложены перспективы реформирования бухгалтерского учета в сфере малого бизнеса и частного предпринимательства в Республике Узбекистан и совершенствования учета в соответствии с международными стандартами.

Annotation. The article outlines the prospects for reforming accounting in the sphere of small business and private entrepreneurship in the Republic of Uzbekistan and improving accounting in accordance with international standards.

Калим сўзлар: бухгалтерия ҳисоби, молиявий ҳисобнинг халқаро стандартлари, молиявий ҳисоб, бухгалтерия ҳисобини халқаро стандартлар.

Ключевые слова: бухгалтерский учет, международные стандарты бухгалтерского учета, милитаристский учет, международные стандарты бухгалтерского учета.

Keywords: accounting, international accounting standards, militaristic accounting, international accounting standards.

Кириш

2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича Ҳаракатлар стратегиясида кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектлари фаолиятини янада ривожлантириш вазифаси қўйилган [1]. Бу эса, улар фаолиятини ривожлантиришни таъминлашнинг зарурий шартларидан бири бўлган бухгалтерия ҳисоби ва ҳисоботи тизимини ривожлантириш заруриятини юзага келтиради.

Бухгалтерия ҳисоби халқаро тизими ва андозалари ҳақида тўхталиб ўтиш лозим. Бухгалтерия ҳисоби халқаро андозалари Мюллер, Хернонларнинг фикрича, «бухгалтерия ҳисобини юритиш ва молиявий ҳисоботни тузиш бўйича умум қабул қилинган қоидалардир». Бу қоидалар, халқаро тажриба кўрсатишича, бухгалтерия ҳисобининг молиявий ҳисоб деб аталмиш қисмини ташкил қилиш учун асослар бўлиб хизмат қиладилар, чунки ривожланган бозор иқтисодиёти

мавжуд мамлакатларда бухгалтерия ҳисоби иккига, яъни молиявий ва бошқарув ҳисобига бўлинади.

Мавзуга оид адабиётлар шарҳи.

В.Трегубованинг фикрига кўра, кичик корхоналар бухгалтерия ҳисобининг айрим қоидаларини қўллашни рад этиш имкониятига эга бўлганлари ҳолда, бухгалтерия ҳисобининг қуйидаги соддалаштирилган қоидаларини қўллашлари мумкин:

1. Асосий воситаларнинг қийматини камайтириш.

Кичик корхоналар асосий воситаларнинг қийматини мол етказиб берувчининг баҳосида, ўрнатиш харажатларини ҳисобга олган ҳолда, ҳисобга олишлари мумкин.

2. Баҳоси юқори бўлган инвентарь харажатларини тўлиқ балансдан чиқариш.

3. Амортизацияни ҳисоблаш даври сонини камайтириш.

Кичик корхона ҳар қандай асосий восита бўйича амортизацияни 1 йилда бир марта (31 декабрда) ёки ҳар чоракда бир марта ҳисоблаши мумкин [2].

Е.Щербачеванинг хулосасига кўра, агар ҳисоб сиёсатида киритилган ўзгаришлар тегишли ташкилий ҳужжатлар билан расмийлаштирилган бўлса ва молиявий йилнинг бошида киритилган бўлса, у ҳолда мазкур ўзгаришларнинг кичик бизнес субъектларининг ҳисоб сиёсатида таъсири сезиларли даражада бўлмайди [3].

И.Дмитриеванинг фикрига кўра, кичик тадбиркорлик субъектлари учун бухгалтерия ҳисоби стандарти бўйича индивидуал ҳисоботларни тузишда Молиявий ҳисоботларнинг халқаро стандартлари концепциялари бухгалтерия ҳисобининг юритишда эмас, фақат маълумотларни ошкор қилишда қўлланилиши мумкин [4].

А. Сырбунинг фикрига кўра, кичик тадбиркорлик субъектлари учун бухгалтерия ҳисобининг қуйидаги ташкилий шакллари амалга ошириш лозим:

- ходимлар штатига бухгалтер лавозимини киритиш керак;
- молиявий имкониятлар чекланган шароитда, ҳисоб операцияларини юритиш шартнома асосида махсус ташкилотга ёки мутахассис-бухгалтерга тўпшириш зарур ;
- кичик корхона раҳбарининг бухгалтерия ҳисобини юрита олиш имкониятини ҳисобга олиш лозим [5] .

Тадқиқот методологияси.

Ўзбекистон Республикаси Бухгалтерия ҳисобининг миллий стандарти – Кичик тадбиркорлик субъектлари томонидан бухгалтерия ҳисобини юритишнинг соддалаштирилган тартибига (20-сонли БХМС) мувофиқ, биринчидан, кичик тадбиркорлик субъекти ҳисоб сиёсатини ўз молиявий-

хўжалик фаолияти эҳтиёжлари ва хусусиятларидан келиб чиқиб, мустақил ишлаб чиқади, бухгалтерия ҳисобини эса, бухгалтерия ҳисобининг қонун ҳужжатларида белгиланган асосий қоидаларига мувофиқ юритади; иккинчидан, бошланғич ҳисоб ҳужжатлари молиявий-хўжалик операцияларининг бухгалтерия ҳисобини юритиш учун асос ҳисоблангани ҳолда, улар бошланғич ҳисоб ҳужжатлари молиявий-хўжалик операциялари амалга ошириладиган вақтда ёки улар амалга ошириб бўлинганидан кейин тузилади; учинчидан, бухгалтерия ҳисобини соддалаштирилган шаклда ташкил этиш учун кичик тадбиркорлик субъектлари томонидан Ўзбекистон Республикаси Бухгалтерия ҳисобининг миллий стандарти (21-сонли БҲМС) – Хўжалик юритувчи субъектларнинг молия-хўжалик фаолияти бухгалтерия ҳисоби счётлар режаси ва уни қўллаш бўйича йўриқномага мувофиқ молиявий-хўжалик операциялари бухгалтерия ҳисобининг ишчи счётлар режаси тузилади [6].

1-МҲХС (Молиявий ҳисоботларнинг халқаро стандартлари) бўйича бухгалтерия ҳисобининг таянч принциплари бўлиб қуйидагилар ҳисобланади:

- * фаолиятнинг узлуксизлиги;
- * бухгалтерия ҳисоби қоидаларининг барқарорлиги;
- * тушумни аниқлаш учун даромад ва харажатлар ҳисобини ҳисоблаш усули бўйича олиб борилиши;
- * мазмуннинг шаклдан устуворлиги;
- * маълумотларни МҲХС талабларига мувофиқ ҳолда ишончли акс эттириш;
- * ҳисоб сиёсатининг қўлланиладиган принциплари мазмунини очиб бериш;
- * активлар ва пасивларни ўзаро воз кечилишига йўл қўймаслик;
- * муҳимлилик ва агрегатлаш;
- * таққослама маълумотлар.

Таҳлил ва натижалар

Бозор иқтисодиёти шароитида бухгалтерия ҳисобининг мақсади, унинг иккига бўлиниши эҳтиёжи пайдо бўлишини асослаш учун молиявий ҳисоб ва ҳисоботнинг халқаро тизимини кўриб чиқиш зарур.

Бухгалтерия ҳисоби ва ҳисоботнинг халқаро тизими ҳақида фикр юритиш учун бу янги иборанинг мазмуни ва моҳиятини англаб этиш керак. Молиявий ҳисоб алоҳида ўрганлиши керак бўлган ҳисоб тури эмас, балки уни бухгалтерия ҳисобининг бир бўлаги сифатида тушунмок лозим бўлади. Шунингдек, молиявий ҳисоб моҳияти, мазмуни, аҳамияти ва вазифалари билан танишиб чиқиш учун бухгалтерия ҳисоби бўйича жаҳон амалиёти ҳамда тажрибасига мурожаат этиш керак. Бу омилларни ҳисобга олиб, биз халқаро бухгалтерия ҳисоби тизими ва миллий бухгалтерия ҳисоби тизимлари билан танишиб

чиқамиз.

«Бухгалтерия ҳисоби тизими деб, бу шундай яхлит тизимга айтиладики, у ишлаб чиқариш, хизмат кўрсатиш, таъминот, сотиш жараёнларини бирлаштириб кўрсатувчи, макро ва микро даражада стратегик ва тактик масалаларни ҳал қилишга имконият берувчи бухгалтерия ҳисоблари режасига асосланган бўлади».

– макро ва микро даражада қарорлар қабул қилиш учун этарли даражада ахборотни олишда ривожланган миллий бухгалтерия андозаларининг мавжудлиги ва унинг ишлатилиши;

– бухгалтерия ҳисоботининг миллий ҳисоблар режаси. Ҳисоблар режаси ҳисоб тизимининг мақсадига мос келиб, энг асосий ўринда туради. Ҳисоблар режаси мулкчилик шакллари, баҳоларнинг ташкил топиш усул ва услублари, давлатнинг солиқ сиёсати кабиларга узвий боғланган равишда тузилиб, ҳисоб тизимининг мақсади ва вазифаларига мос тушади;

– корхона ва ташкилот микёсида бухгалтерия ҳисобининг ташкилий тизими. Жаҳон тажрибасини ўрганиш шуни кўрсатдики, кўпгина ҳисоб тизимларида бухгалтерия иккига, яъни молиявий ёки умумий ва бошқарув бухгалтерия ҳисобига бўлинган бўлади. Молиявий ёки умумий бухгалтерия ҳисоби корхонанинг давлат, банк, акционерлар, мол этказиб берувчилар, харидорлар, сармоядорлар ва бошқа алоқадор ташкилотларни ахборот билан таъминлаш масалаларини ҳал қилиш билан шуғулланади.

Миллий ҳисоб тизимига мос келувчи ташқи ёки молиявий бухгалтерия маълум бир даражада давлат томонидан белгиланади, баъзи ҳолларда бир неча давлат томонидан аниқлаб берилади. Бу молиявий ҳисоб тури кўпроқ ташқи алоқалар билан боғлиқ бўлгани учун давлат томонидан аралашув турли корхона, ташкилот, муассаса ва фирмалар молиявий ҳамда мулкӣ фаолиятини бир хил баҳолаш, молиявий натижалар, яъни фойдани аниқлаш бир хил усулда амалга ошиши учун ташкил этилади.

Молиявий ҳисоб ташқи фойдаланувчилар учун корхона фаолияти ва унинг натижалари ҳақида маълумот беради. Молиявий ҳисобнинг мақсадлари ва вазифалари турлича бўлгани сабабли, ҳисоб турлари тубдан фарқ қилади. Молиявий ҳисоб умумқабул қилинган андозалар ва тамойиллар асосида юритилади. Айнан шу андоза ва тамойиллар молиявий ахборотнинг ёзилиши, баҳоланиши ва топширилишини тартибга солиб туради. Ҳисобнинг бу умумқабул қилинган тамойиллари кредиторлар манфаатини ҳимоя қилиб, олинadиган ахборотга ишончни кучайтиради, лекин бухгалтериянинг усул ва услубиётларини танлаш имкониятини чегаралайди.

Бухгалтерия ҳисоби ва ҳисоботи стандартлари ҳамда ривожланиши муаммолари билан эса давлатлараро ташкилотлардан ташқари 6 та халқаро

профессионал ва урта халқаро қасаба уюшмаси ташкилотлари шуғулланишади. «Бухгалтерия ҳисоби моделлари ҳар хиллиги муаммоси Ўзбекистон Республикаси учунгина эмас, жаҳон миқёсида ҳам долзарб бўлиб турибди. Бутун дунёда молиявий ҳисоботлар тузиш ва улардан фойдаланиш жараёнида бухгалтерия ҳисобини бир хиллаштириш эҳтиёжи юзага келмоқда.

Бухгалтерия ҳисоби турли тизимларни уйғунлаштириш тамойили Европа Иттифоқи доирасида амалга оширилмоқда. Унинг моҳиятии шундаки, ҳар бир мамлакатда ҳисобга олишни ташкил этишнинг ўз модели ва уни тартибга солувчи андозалар тизими мавжуд бўлиши мумкин. Ушбу андозалар ҳамжамият мамлакатларидаги шунга ўхшаш андозаларга зид бўлмаслиги, яъни бир-бири билан нисбий «уйғунлик»да бўлиши зарур.

Ҳисобга олиш омилларини андозалаштириш ғояси бўйича эса шунини айтиш керакки, молиявий ҳисоботлар халқаро андозалари қўмитаси (Интернационал Ассоунтинг Стандартс Коммиттее) эса молиявий ҳисоботлар халқаро андозалари (Интернационал Ассоунтинг Стандартс)ни ишлаб чиққан ва эълон қилган ҳолда амалга ошираётган ҳисобга олишни бир хиллаштириш доирасида руёбга чиқариб боришмоқда. Ушбу ёндоқлашнинг моҳиятии – мамлакатдаги ҳар қандай вазиятда қўлланилиши мумкин бўлган бир хиллаштирилган андозалар тўпламини ишлаб чиқишда ва шу туфайли миллий андозалар зарур бўлмай қолишидир. Ягона андозаларни жорий этиш масаласида шунини айтишимиз керакки, бунга қонун чиқариш юли билан эмас, балки ҳар бир мамлакатда ҳисобга олиш билан шуғулланадиган мутахассислар ва ташкилотларнинг кўнгилли равишда келишишлари йўли билан эришиш яхши натижа беради.

Халқаро стандартлар тобора оммавийлашишга иккита воқеа сабаб бўлган:

Биринчи воқеа - молиявий ҳисоботлар халқаро стандартлари қўмитаси ва қимматли қоғозлар бўйича комиссиялар халқаро ташкилоти – (Интернационал Организатсион оф Сесуритиес Коммисионс) ўртасида битим имзонланганлигидир. Ундан АҚШ молиявий доиралари ва конгресснинг Америка биржаларида акциялар жойлаштиришга кўпроқ чет эл компанияларини жалб этишга интилишлари акс эттирилган. Ўзбекистон қимматли қоғозлар бўйича комиссиялар халқаро ташкилотига 1998 йил 12 январда қўшилди. Ушанда Республика Вазирлар Маҳкамасининг тегишли (16-сонли) қарори билан қимматли қоғозлар бўйича комиссиялар халқаро ташкилотидаги ваколатли давлат органи - қимматли қоғозлар бозори ишларини мувофиқлаштириш ва назорат қилиш маркази белгиланди.

Ҳозирги пайтда молиявий ҳисоботлар халқаро стандартларидан фойдаланишнинг бир неча усули мавжуд. Буни жадвал ёрдамида изоҳлаш мумкин (1-жадвал).

1-жадвал

Халқаро стандартлардан фойдаланиш усули ва хусусиятлари¹

КЎРСАТКИЧЛАР	МАМЛАКАТЛАР
1. Халқаро стандартларни миллий стандартлар сифатида қўллаш:	
а) Ўзгаришсиз	Кипр, Кувайт, Латвия, Малта, Покистон, Тринидад, Тобаго ва Хорватия
б) Янги ҳолат ва масалаларни инобатга олган ҳолда	Малайзия ва Папуа – Янги Гвинея
с) Миллий хусусиятларни инобатга олган ҳолда	Албания, Бангладеш, Барбадос, Замбия, Зимбабве, Кения, Колумбия, Полша, Судан, Таиланд, Уругвай ва Ямайка
2. Халқаро андозалар асосида миллий андозаларни ишлаб чиқиш:	
а) қўшимча тушунтиришлар билан	Хитой, эрон, Словения, Тунис ва Филиппин
б) Такомиллаштириш асосида	Бразилия, Хиндистон, Ирландия, Литва, Мавритания, Мексика, Намибия, Нидерландия, Норвегия, Португалия, Сингапур, Словакия, Туркия, Франтсия, Чехия, Швейцария ва ЖАР
с) Таққослаш асосида	Австралия, Дания, Италия, Янги Зеландия, Шветсия ва Югославия

Иккинчидан, Германиянинг бирлашиши молиявий ҳисоботлар халқаро стандартларга ўтишни тезлаштирди. Ушбу бирлашиш оқибатида мамлакатга сармоялар жалб этиш эҳтиёжи кучайди. Шу муносабат билан компанияларнинг молиявий фаолиятини ташқи фойдаланувчиларга, масалан, фонд биржалари ёки халқаро инвесторларга юналтириш зарур эди. Шу сабабли, фонд биржаларининг листингига кирадиган ва консолидатсияли молиявий ҳисоботлар тузадиган компаниялар молиявий ҳисоботлар халқаро стандартларни қабул қилишга мажбур бўлган эди.

Ўзбекистон Республикасида бухгалтерия ҳисоби миллий стандартларини тузишда халқаро стандартларга такомиллаштиришга асосланиши биз учун ахборотни очишнинг аксарият меъёрлари мамлакат учун нисбатан янги эди. Уларнинг амалда қўлланилиши услубий қўлланмалар ва юриқномалар тайёрлашни бирмунча такомиллаштиришни талаб қилар эди. Бу усулнинг тўғрилиги шу билан тушунтириладики, молиявий ҳисобга олиш халқаро стандартларининг объектив равишдаги афзал томонлари қўйидагилардан

¹ Muallif tomonidan tayyorlangan.

иборат:

- Иқтисодий мантиқ аниқлиги;
- Ҳисобга олиш соҳасида замонавий жаҳон амалиётида тўланган энг қимматли тажрибалар умумлаштирилиши;
- Дунёнинг барча мамлакатларидаги молиявий ахборотдан фойдаланувчилар ушбу ахборотни осонлик билан тушуниши.

Турли мамлакатларда ишлайдиган корхоналар молиявий ҳисоботлари консолидацияланиши шароитида халқаро стандартлар компанияларнинг сарф-харажатларини қисқартирибгина қолмай, капитал жалб этишга қилинадиган сарфларни ҳам камайтириш имконини беради. Маълумки, капиталнинг бозор нархи истикболда самара олиш ва таваккалчилик каби иккита асосий омил билан белгиланади. Айрим таваккалчиликлар компаниялар фаолиятининг ўзи билан боғлиқ бўлади. Лекин баъзи таваккалчиликларни ахборот этишмаслиги, капитал сарфларининг самараси тўғрисида аниқ маълумотлар йўқлиги келтириб чиқарган. Андозалаштирилган молиявий ҳисобот мавжуд эмаслиги ахборот этишмаслигидан келиб чиқади.

Молиявий ҳисоботлар халқаро стандартларнинг ўзига хос афзал жиҳатлари мавжудлиги туфайли улардан турли мамлакатлар бухгалтерия ҳисоби олиш миллий амалиётида фойдаланишга интиломқдалар. Лекин молиявий ҳисоботлар халқаро андозаларнинг камчиликларини ҳам таъкидлаш лозим. Жумладан, қўйидагиларни кўрсатиш мумкин:

- Андозалар умумлашма тарздалиги, бу эса ҳисобга олиш усулларининг хилма-хиллигига йўл қўйиши;

- Андозаларни аниқ вазиятларга татбиқ этиш хусусида батафсил талқин ва мисоллар йўқлиги, бу эса уларнинг қўлланилишини қийинлаштириши.

Бухгалтерия ҳисоби халқаро стандартлари қўмитаси ана шу мураккаблаштирувчи ва салбий омилларнинг барчасини эътиборга олмоқда, уларни бартараф этиш бўйича фаол ишлар қилинмоқда. Жумладан, 1989 йил 1 январда қўмита э32 «Молиявий ҳужжатларни таққосланиши» ҳужжатини эълон қилди. Унда амалдаги молиявий ҳисоботлар халқаро стандартлар рухсат этган ҳисобга олиш усулларини танлаш имкониятларини чеклаш бўйича 29 та тақлиф киритилган. Бу ҳужжатни кўпчилик мутахассислар молиявий ҳисоботлар халқаро стандартлар қўмитасининг энг яхши лойиҳаларидан бири деб ҳисобламоқдалар, у ҳисоботлар мазмунидаги қатор тафовутларни муайян даражада бартараф этиш ва халқаро контекстда қиёсий таҳлил ўтказишда ҳисоботларни ўзгартириш омилларини соддалаштириш имконини беради.

Иқтисодиёт юксалиши омилларидан бири мулкчилик шакли турлилига эришиб, давлат мулкчилигини ягона ҳукмронлигига чек қўйишдир. Ҳозирги даврга келиб халқ хўжалиги корхоналари, муассасалари, контсерн ва

бирлашмалари нафақат давлат мулкига, балки, хусусий, жамоа, акционерлар мулкига, ҳамда қўшма корхоналар мулкига ҳам асосланмоқда. Корхоналар қайси мулкчилик шаклига асосланганлигига ва фаолияти тури, доирасига кўра, улар хўжалик маблағлари миқдори ҳамда ҳажми турлича бўлади. Инвентаризатсия - корхона маблағини текшириб, рўйхатга олиш ва олинган маълумотларни ҳисоб маълумотлари билан солиштириш демакдир.

Хулоса ва таклифлар

Кичик бизнес субъектларининг бухгалтерия ҳисоби ва ҳисоботи тизимини ривожлантириш улар фаолиятини ривожлантиришнинг зарурий шартларидан бири ҳисобланади. Ўз навбатида, кичик бизнес субъектларининг бухгалтерия ҳисоби ва ҳисоботи тизимини ривожлантириш бухгалтерия ҳисобининг халқаро стандартлари талабларин мазкур тизимига тўлақонли жорий этиш заруриятини юзага келтиради.

Кичик бизнес субъектларининг ҳисоб сиёсатига бухгалтерия ҳисобининг халқаро стандартлари талабларидан келиб чиққан ҳолда киритилган ўзгаришлар тегишли ташкилий ҳужжатлар билан расмийлаштирилган бўлса ва молиявий йилнинг бошида киритилган бўлса, у ҳолда мазкур ўзгаришларнинг кичик бизнес субъектларининг ҳисоб сиёсатига таъсири сезиларли бўлмайди.

Фикримизча, кичик бизнес субъектларида бухгалтерия ҳисобини халқаро стандартлар асосида такомиллаштириш учун қуйидаги тадбирларни амалга ошириш лозим:

1. Кичик бизнес субъектлари учун бухгалтерия ҳисобини юритишнинг қуйидагиларни ўз ичига оладиган соддалаштирилган тартибини жорий қилиш зарур:

- соддалаштирилган бухгалтерия счётлари режаси;
- бухгалтерия ҳисобини юритишнинг қисқартирилган ва оддий шакллари;
- бухгалтерия ҳисоботларнинг соддалаштирилган тартиби.

2. Кичик бизнес субъектларида бухгалтерия ҳисоби жараёнларини ахборот-таҳлилий таъминотнинг сифатини ошириш йўли билан такомиллаштириб бориш лозим.

Халқаро амалиётда кичик бизнес субъектларининг бухгалтерия ҳисобини такомиллаштиришда асосий эътибор ахборот-таҳлилий таъминотнинг сифатини оширишга қаратилмоқда. Республикамизда эса, бухгалтерия ҳисобининг ахборот-таҳлилий таъминотининг сифатини ошириш кичик бизнес субъектларида бухгалтерия ҳисобини такомиллаштиришнинг устувор йўналиши сифатида қараламаяпти.

Фойдаланилган адабиётлар руйхат

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 7 февралдаги ПФ-4947-сонли фармони. Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси тўғрисида//Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами. – Тошкент, 2017. – № 6 (766). – 32-б.
2. Трегубова В.М. Проблемные вопросы формирования учетной политики малыми предприятиями//Социально-экономические явления и процессы. – Москва, 2017. – №3. – С. 162.
3. Щербачева Е.Н. Изменение учетной политики посреди года//Отрасли права, 2015. УРЛ:[хттп/хн-7сббаж7ауwnффнк.хн](http://xn-7sbba7auwnffnk.xn).
4. Дмитриева И.М. Учетная политика предприятий в соответствии с МСФО для малого и среднего бизнеса//Аудитор. – Москва, 2013. – №12. – С. 44-48.
5. Syrbu A.N. Features of the organization of accounting at small business // International journal of humanities and natural sciences. 2014. Vol. 5, Part 2.
6. 20-сон БҲМС – «Кичик тадбиркорлик субъектлари томонидан бухгалтерия ҳисобини юритишнинг соддалаштирилган тартиби» (Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги томонидан 2013 йил 14 августда 2501-сон билан рўйхатга олинган, Молия вазирининг 2013 йил 16 июлдаги 70-сонли буйруғи билан тасдиқланган). www.lex.uz.